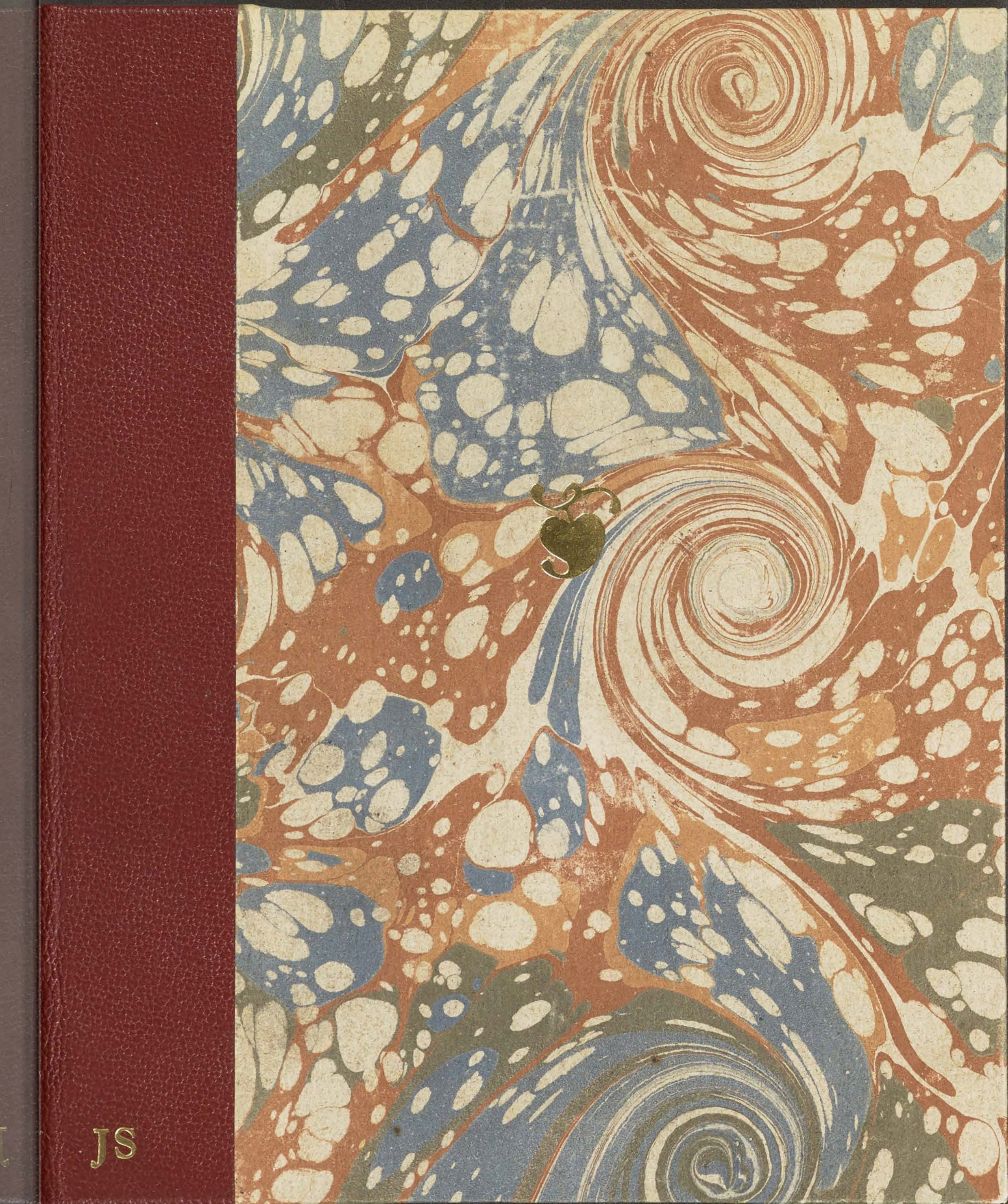
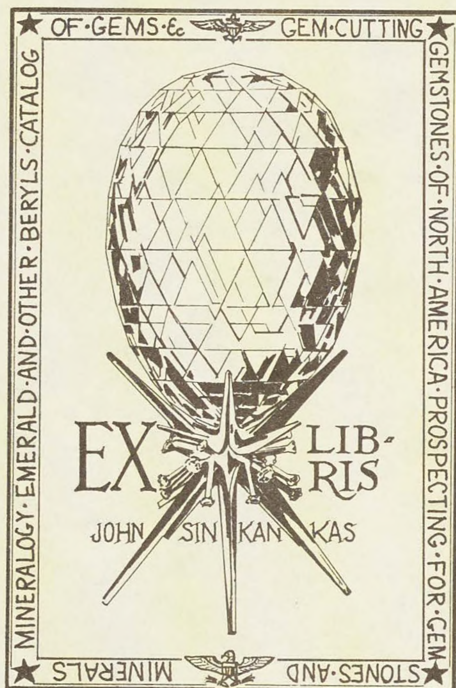
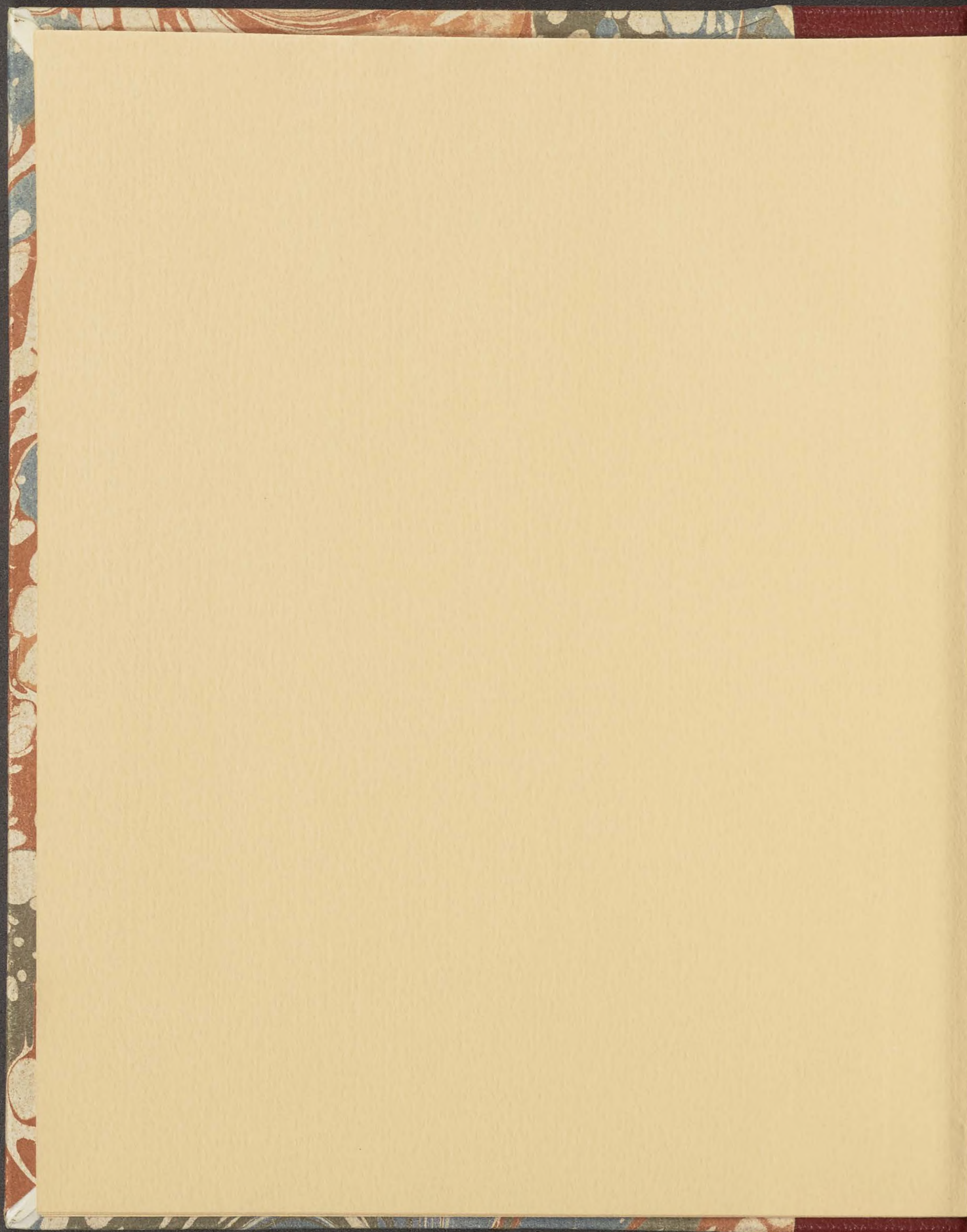
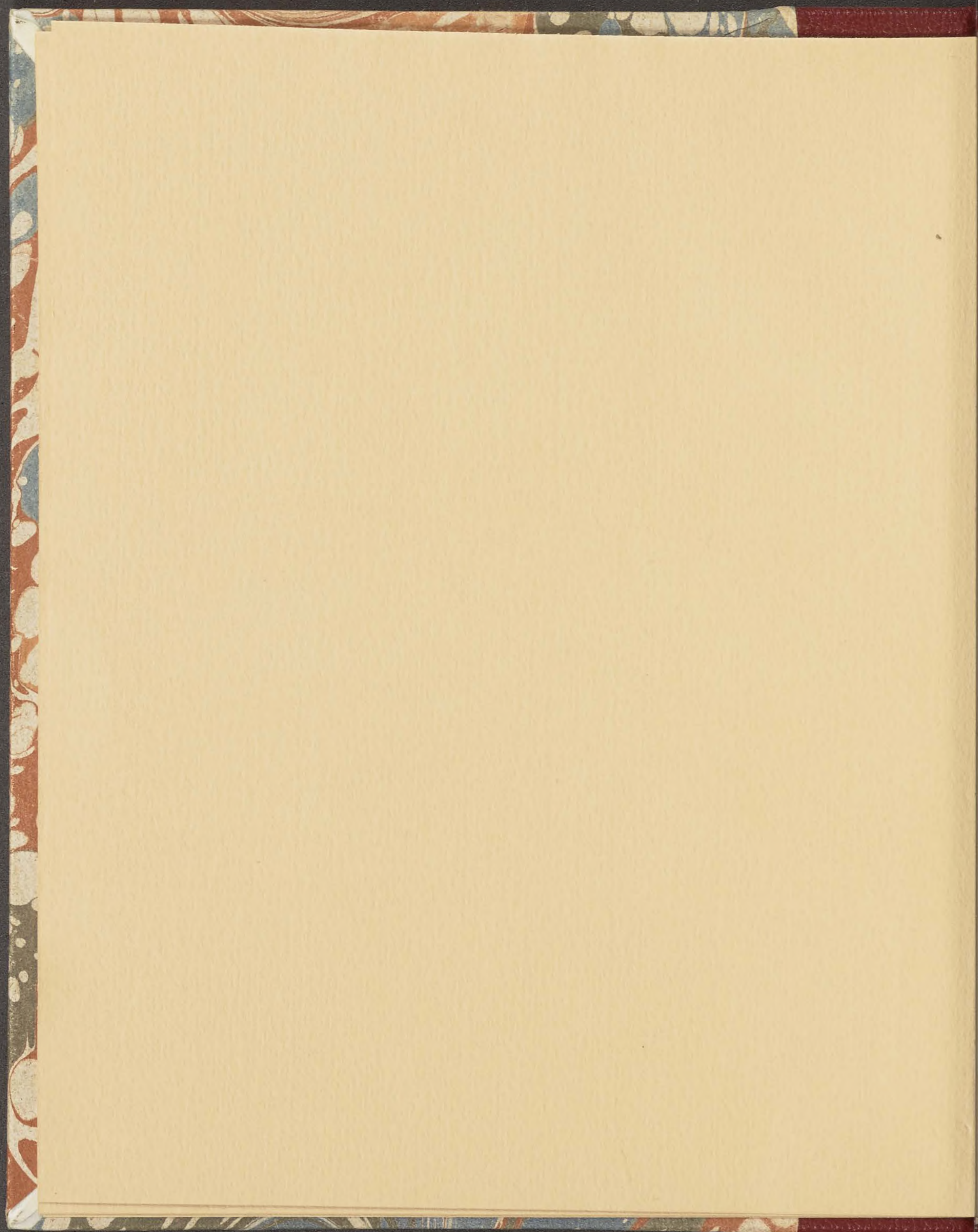

JS

Cat

Biblio dk
Bound by J.S.

DEO,

Et

MAJORUM ORDINE,

QVI LIPSIÆ EST,

CONCEDENTIBUS,

EXERCITATIONEM PHYSICAM

DE

GEMMIS,

PRÆSIDE

VIRO

EXCELLENTISSIMO, AC PRÆCLARISSIMO,

DN. M. JACOBO THOMASIO,

ELOQVENT. PROF. PUBL. CELEBERR.

Facult. Philosoph. Assessore gravis. nec non Minor. Princip. Collegii Collegiat. dignis.

Dn. Præceptore, Patrono, atq; Fautore suo ævum venerando,

Eruditorum Censuræ submittit

EHRENFREDUS HAGENDORNIUS, Wolav-Sil. A. & R.

Ad diem 14. Decembr.

A. O. R. clↄ Iↄc LXI.

H. L. Q. S.

LIPSIÆ,

Literis JOHANNIS ERICI HAHNII.

J. N. J.

PROOEMIUM.

SIstimus, *Lector Candide*, si eruditam mentem commodare, & oculos, non pigebit, in arctum coactam, rerum naturæ majestatem, vel e-minùs duntaxat lustrandam, *Almæ Physi* sic sacra paraturi. Sistimus, verbo, *Gemmas*, & materiæ, qvâ blandè superbiunt, & formæ, ad invidiam absolutæ, & tantum-non cœlestis. Qvo vel solo supremos videntur meditari ortus, à plebe, & terrarum filiis, abituræ. Qvod ipsum jam olim innuisse dixerim *Ter maximum Hermetem*, qvi Gemmas, partim ob puritatem, ob pelluciditatem partim, vires cœlo debere suas, asseruit, pensiq; habuit. Fides ejusmodi in eis virium de exemplis venire posset; nisi jam pridem eas venatus fuisset naturalis Philosophiæ cultor, an veneratus. Precium, miramq; earum oportunitatem, abundè norunt terrarum Domini: ut inde fuerint, qvi unicam margaritæ elegantiam sestertiûm centies æstimarent. Qvantivis sanè putares fuisse *Gemmam*, qvam, felicitatis nimiæ adhucdùm memor, Neptuno consecravit *Polycrates*, voluntario ejus damno cũ fortuna transigere cupiens. Claret hodienùm *Pyrrhi* Achates, qvem macularum nubila ita interpolabant; ut Apollinem cum Gratiis, cum æmulâ facie præsentare, jurasses. Sed, qvorsum tàm fusæ *Gemmarum* laudes? Turbabimus forteam Panegyristarum circulos. Age igitur, adoriamur micantes nostras delicias, simplici stili officio, prout nostra ingenii juventus jubet, de iis impræsentiarum cognituri. Pollicemur autem, à *Lectoris* facilitate, sicubi forsitan in arduo hoc Themate, hallucinati fuerimus, veniam promptissimam. Placuit enim vires saltim aliqvo modo metiri nostras; ut vel sic cordatè doctis, de erratis nos doctè admonendi, erudiendi, ansa suppeditaretur.

ΤΜΗΜΑ I. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ.

§. 1.

DEvolvimur ad notionis nostræ *cunas*, qvas succinctè arbitrari, ipsa methodi jubet ratio. Ubi multæ statim prostant opiniones, ut, qvam ex iis arripias, ipsemet nescias. Derivat autem vocabulum bona doctiorum pars, qvos inter *a) Becmannus*, à Græcanico γέμειν, qvod per τὸ *turgere, tumere*, commodùm posse reddi, non desperat. Et facit ipsi in hanc rem elegans ex *b) Nasone* locus: *Et nova de gravido palmite gemma tumet. c)* Alii ab antiqvo, adq; barbariem olim damnato, γένειν, deducere moliuntur. Miramur hîc *d) Hispalensis Isidori*, qvam de vocabulo alit, *Philologiam*; qvando, *Gemmas*, ideò sic dici, qvòd *gummi* instar transluceant, putat. Est etiamnùm alia vocis nomenclatura, qvam *e) Mynsingerus*, vir diffusissimæ in jure cognitionis, introducit; dùm *Gemmam* qvasi *geminam*, factâ saltim levi syllabæ *in*, ut subinde fit, in Elementum *m*, mutatione, ob diaphanitatem, dictam cupit. Qvam etymi rationem, uti exosculamur oppidò; ita etiam, si standum sit vi nominis (eleganter enim hoc ipso *naturam* ejus, ut infrà docebitur, exprimi censemus,) *à geminando*, natales ipsius non absurdè repetimus.

§. 2. Vocabulum, cùm sic in Latio agere cœperit, apprimè benè in ejus cognomina licebit inqvirere. Venit autem *mineralium preciosorum* nomine *f) Cl. Sperlingio*; *fossilium*, *g) Alstedio*; plerisq;, ut videre licuit, *lapidum preciosorum*. Pia *h) Tertulliani* Musa, sugillans muliericularum, qvem gestamine ipsarum exercent, luxum, *terræ minutalia*, qvàm appositè salutat. *Græcis* dicitur ὁ τίμιος λίθος. Pulcrè *i) Theophrastus*, Gemmas indigitat λίθων περιττότερα, notante *Joann. de Laët*, & *Furlano* in eundem.

§. 3. Cæterùm & in significationum ambitu notionem invenire est. Inde in qvot tandem desinat significatûs, expiscari sedet. Veniunt hoc nomine (1.) *protuberantes* in *arboribus*, & *vitibus*, amabili ver-

a) Origin. Lat. Lingv. p.m.378. *b)* lib.1.Fastor. *c)* vid. Martin. in Lexico. *d)* Origin. lib.16.c.6. *e)* Institut. de rer. divis. n.5. *f)* Instit. Physic. l.6.c.6. *g)* Systemat. Physic. Harmonic. l.4.c.2. *h)* cit. Heinric. Salmuth in Panciroll. l.26.p.45. *i)* lib. de lapidib.

bili vernilitate, *oculi*, prout *k*) *Scaliger*, *l*) *Maro*, & *m*) *Tullius*, insinuant. *n*) *Plinius* (2.) & *laseris* particulam elegantèr splendentem, insignit gemmæ titulo; qvando, *Laseris*, ait, *gemmam in aqva solves*. (3.) *Florum* elegantiam hoc ipso nomine indigitavit *o*) *Apulejus*. *Perottus*, (4.) observante *p*) *Martinio*, etiam certi schematis *cylindros*, gemmas fuisse vocatos, auctor est. Placet (5) *Cl. q*) *Barthii*, de vocabulo allegata πολυσημαντα, cui cum *Alano* (qvi de naturæ planctu affabrè scribit) *sidera* appellitare gemmas, volupe est. (6) Breviter: *sigilla* eidem *r*) *Barthio*, qvævis *ornamenta pellucida s*) *Martiali*, *pocula t*) *Ovidio*, nomen *Gemmarum* olim obtinebant.

ΤΜΗΜΑ II. ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΟΝ.

Pensum I.

De Causis Gemmarum Internis.

§. 1. Nota est, *Philosophi*, qvam in *u*) *Meteorologicis* inculcat, ὀρυκτὰ (sub qvibus lapides,) & μεταλλευτὰ, (sub qvibus metalla, complectitur,) *fossilium* distinctio. His *Materiam* assignat *x*) καπνὸν, *fumum* calidum, temperiem si spectes, & siccum. Hisce ἀτμίδα *vaporem* calidum, & humidum *MATERIA.*

§. 2. Utram igitur classem sibi velint *Gemmæ*, dispicere non abs re erit. Fortassis, ut remur, priorem. An autem ex merito, fuit, qvod benè multis ambigendi ansam suggessit.

§. 3. *Primus*, qvantum scio, *y*) *Albertus*, acerrimus *Aristotelis* in hoc Censor, novitèr philosophatus est. Nimirùm, aggreditur ostendere; qvod *Aqva* lapidis perspicui sit *Materia*; idq; *primò* ex eo, qvod in qvibusdam locis, qvibus subest virtus lapidum generativa sat fortis, Aqva descendens per pluviam guttatim, vel aliter fusa, concrescat in lapidem. *Dein*, ex multitudine, qva gaudet, perspicui. Rationem protinùs apponit. Cùm enim perspicuum aëris, & ignis, corruptibile sit, necessariò illa perspicuitas ex perspicuo

 aqvæ

k) in Theophrast. de plant. *l*) lib. 1. Æneid. *m*) de senectute. *n*) histor. natur. l. 1. c. 8. *o*) lib. 10. *p*) in Lexic. *q*) Adversar. l. 19. c. 9. *r*) Advers. l. 19. c. 5. *s*) Epigrammat. *t*) 8. metamorph. *u*) III. Meteor. 7. *x*) lib. 1. Meteor. c. 4. & 5. *y*) lib. 1. mineral. tract. 1. c. 3. & lib. 4. meteor. c. 16.

aqvæ ſit oportet. Provocat etiam ad *Ariſtotelem*, qvi cryſtallum, & beryllum, remoto univerſaliter calido, ex aqva confieri, aſſeruerit. In hanc ſuam ſententiam, cùm auctoritate, tùm ratione, *Philoſophos* alios pertraxit. Ex iis verò maximè z) *Bodinum*, & a) *Agricolam*.

§. 4. Itaq; ſub hac Adverſariorum confluge ſuccubuit velut *Stagiritæ* noſtri opinio. Proſpiciamus igitur ei de vindice. Qvem ſtrenuum, ut ſolet, agit b) *Cæſalpinus*; & eruditè explanat *Philoſophi* mentem: Scilicet, eum neutiqvàm *fumum combuſtum* intendiſſe: ſed *igni decentèr præparatum*. Egregiè in hanc rem, ne qvis vocabulum cavilletur, c) *Timplerus*, fumum, *inſit*, dici ſiccum καθ' ὑπεροχὴν, i. e. ab exceſſu qvalitatis prædominantis: non autem ideò, qvaſi ille gradum qvendam qvalitatis contrariæ admiſtum non habeat.

§. 5. *Albertus* autem caveat ſibi, ut ne, perſpicuitatem ab Elemento Aqvæ dùm petit, principium petat. Ea enim (*intellige perſpicuitatem*) ſi propria eſſet humidorum corporum; non ſanè ineſſet qvibusdam ſalibus, (*verba allego* d) *Cæſalpini*,) nec ſpeculari, qvi ab omnibus conceduntur *terra* eſſe. Rectius e) *Boot*, Aqvam, *ait*, non minùs eſſe lapidum, qvàm gemmarum, materiam, id ita ſi eſſet. *Argumento* eſſe; qvòd à gemmis aliter vix diſcrepent lapides; ac qvod horum materia ſit impurior; illarum verò purior, vel, ſi mavis, defecatior. Utriusq; inde totam terreſtrem eſſe. *Hæc Boët. à Boot.*

§. 6. *Alii* in medio tutiſſimos ſe ire putavêre; ſi terreas particulas, easq; non obſcuras, ſubtiles, humido aqveo probè immerſas, temperatas, coctas, pro *materia gemmarum proximiori*, venditarent. Hi ſunt f) *Heinricus Nollius*, g) *Franciſcus Rueus*, h) *Joannes Magirus*, i) *Euſtachius à S. Paulo*, &c.

§. 7. Verùm, qvomodo eluctabimur ex *Chimicorum* principiis, atq; experimentis, qvæ oſtentant, minimè fallacibus. Videntur à *Philoſopho* in diverſum abire, ſed videntur. Jaciemus aleam,

---

z) Theatr. natur. l. 2. p. 227. a) de ort. & cauſ. ſubterr. l. 4. c. 2. & 13. b) de metall. l. 2. c. 2. c) Apſycholog. l. 4. c. 11. problem. 5. d) de metall. l. 2. c. 2. e) hiſtor. lapid. & gemm. lib. 1. c. 9. f) Phyſic. Hermet. l. 8. c. 6. g) Tract. de gemm. l. 1. c. 1. h) Phyſiol. Peripat. l. 5. c. 2. i) Philoſoph. qvadrip. tr. 3. part. 2. qvæſt. 4.

aleam, an ipſos conciliandi qveat iniri ratio. Ubi ſtatim ſupponimus, *Hermeticos* ſub ſalis, ſulfuris, Mercurii, vocabulis, tribus puta principiis, non velle ejusmodi corpora, qvæ in vulgus à mercatoribus venum exponuntur: verùm, qvæ corporum iſtorum, ſi non exactam, ſaltim tamen analogam qvandam, ſpeciem præ ſe ferant. Fuſius hoc ipſum diduxit, qvi videatur, *k) Petrus Severinus Danus*.

§. 8. Præmittere etiam juvat qvæſtionem, An tria *Chimicorum* principia *omni miſto actu* inſint, & per conſeqventiam, qvoqve *gemmis?* Qvod negatur ab *l) Hermanno Conringio*, *m) Antonio Günther Billichio*, cui principia dicuntur *non-Entia*; maximè verò à *n) Boëtio à Boot.* Hæret enim hic, & multis, *ait*, probari, ob analyſin, hanc opinionem; ſe tamen, neq; in Auro, neq; Adamante, illa oſtendi facilè poſſe, exiſtimare. Videamus, an exiſtiment alii. Et ſanè exiſtimant. Cœperunt aſtruere *o) Beguinus*: Eò redire omnia, unde primùm ſunt exorta. Iccircò in omnibus artibus, cùm realem, tùm rationalem objecti reſolutionem, principia illa manifeſtare. Ex tribus hiſce omnes res proximè componit recentior *p) Heilmannus*, Chimicus inſignis. Defenſores etiam habere poſſemus *q) Qvercetanum*, & *r) Libavium.* Mitius verò credimus agere *s) Martinum Rulandum*, qvem confer.

§. 9. Nos, ſal, ſulfur, & Mercurium, omnium perfectè miſtorum principia ſaltim *remota* concedemus: *Actu* autem eis ſemper ineſſe, pertinacitèr haut urgebimus. Satis eſt, & *Philoſophi*, ut putamus, menti, non diſconveniens, ſi *potentiâ* tantùm ea ipſa ineſſe aſſeramus. Nam nec ipſa Elementa, prout ex Stagirita didicimus, *formaliter*; ſed *virtualiter* tantùm, qvæ nihilo ſecius rerum naturalium principia ſalutantur, miſtis inſunt.

§. 10. Qvibus hactenùs præmunitis, imus aſſertum, & Ariſtotelicorum, & Chimicorum, in deſignanda Gemmarum *materia*, facilem eſſe conſenſum. Ubi bonæ ſic cauſæ ſuperaddimus, *Primò* *Aucto-*

---

k) Idea Medicin. Philoſophic. c. 7. l) Hermet. Medicin. c. 22. m) Obſervat. & paradox. Chimic. l. 1. c. 2. n) hiſtor. lapid. & gemm. l. 1. c. 9. p. m. 27. o) Tyrocin. Chimic. l. 1. c. 2. p. m. 30. p) Theatr. Chim. volum. 6. de princ. Philoſ. Hermet. p. 156. q) Hermet. diſcipl. def. l. 1. c. 16. r) Syntagm. arcan. Chimic. l. 8. s) Progymnaſm. alchym. qvæſt. 4.

Auctoritates: t) *Libavius*, patet, ait, proximam mineralium materiam, notam eſſe, & *Ariſtoteli, Chimicisq́;* communem; licet ob diſciplinarum diverſitatem, & cujusq; Auctoris ſingulare placitum, vocabulis qvandoq; differant. u) *Anſelmus Boëtius*, utræq; (*Philoſophi & Chimicor.*) ſententiæ ſimul ſtare poſſunt. Nam neq; ſulfur, neqve ſal, neqve Mercurium, ſimplicia dixeris corpora; ſed miſta ex ſimplicioribus conflata, ſcilicet ex Elementis Ariſtotelicis. Conſenſum ſpondent x) *Beguinus*, & y) *Abdias Trew*, qvi ipſi ſententiam Spagyricorum non tollere Ariſtotelis; ſed illuſtrare potius, doctè exiſtimant. Vid. illos.

§. 11. *Secundò; Rationes.* (1.) Si fumus Ariſtotelis eſt *res ſui generis*, habetq; certam ſui rationem, prout ait z) *Libavius*, ita diſpoſitam; ut inde, per coagulationem παγείσης τῆς ἀναθυμιάσεως (*verba Philoſophi refert*) ſuccreſcere ſciat lapis; eccur non de principiis hiſce participaverit? Notanter dixi *res ſui generis.* Non enim ſimplicem fumum intelligit Ariſtoteles; nec talem, qvalem vel ex lignis combuſtis, vel aliunde experimur oriri. (2.) Si principia Chimicorum, ut paragrapho 7. annotavimus, ſunt ſaltem *analogicè* talia: ecqvid vetabit, qvò minùs Mercurius ille analogus qveat conferri cum volatili illo, qvod eſt in fumo, & humido, qvod in eo parcum jam antè innuimus. Ita ſulfur aſſimilare dixerim calido illi, & ſicco, qvodq; in flammam illicò ſeſe induit. Sal referet terreum; non qvà ſiccum; ſed qvà fixum; adde generationis, corporum commune ſit ſubjectum.

§. 12. Concludamus ergò; *Ariſtotelem* neutiqvàm intendiſſe ſimplicem fumum; ſed qvatenùs is ipſe fuerit *ſalinæ magis, & ſulſureæ, ſubſtantiæ.* Ex qvo, mediante calore, & frigore, & vi plaſtica, corpus naturale perfectè miſtum, *Gemma* ſcilicet, aptum naſci ſit. Et tantùm de *Materia*.

FORMA. §. 13. *Formam* habere *Gemmas*, de qva ex ordine explicabimus, eamq; *Eſſentialem*, Saniorum nemo non fatebitur. a) *Qvicqvid*

t) in not. ad Gaſton. Clavei apolog. argyrop. & chryſop. ſect. 4. text. 4. p. 410. u) hiſt. lap. & gemm. l. 1. c. 9. x) Tyrocin. Chim. l. 1. c. 2. y) Phyſic. Ariſtotel. part. ſpecial. l. 3. c. 3. z) in not. ad Gaſt. Clavei apol. argyr. & chryſop. ſect. 4. text. 4. p. 410. a) Dan. Stal. in Reg. Phil. part. 2. diſp. 9. Reg. 2. & Excell. Scherzer. Manual. Phil. part. 3. axiom. reſol. tit. 5. reg. 2.

qvid enim compositum est, per suam formam, ceu principium proximum, tale est. Non dixerim autem eam *Elementarem*, duplici de causa; unâ, qvia mistum cum simplici unam eandemq; *formam* habere neqvit: alterâ, qvia gemmæ ejusmodi pollent virtute, (ut Achates arcendi venenum,) qvæ à sola proportionali Elementorum crasi, qvemadmodùm largiuntur *b*) *Eustachius à S. Paulo*, & *c*) *Sennertus*, suboriri haut apta nata est. Nec *Animalem*; Sunt enim *Gemmæ* corpora inanimata; qvicqvid etiam ex earum nutritione, qvam ipsis assignant, nobis satagant obtrudere alii. Igitur alia sit oportet *forma substantialis, per qvam Gemmæ sunt Gemmæ.*

§. 14. Ex re nunc nostra erit, sciscitari; *An Gemmarum* genera gradibus duntaxat perfectionis, & imperfectionis, ab invicẽ distent: *An* verò cuivis præter communem formam, etiam adsit specifica? *Priori* sententiæ videas patrocinari *d*) *Sylvestrum Rattray*, recentiorem è Scotia scriptorem. Mentem ejus, sicut & verba, delectat asscribere. Cum dari formas substantiales nullus dubitet; neq; specie differant magis, qvàm materia unius rei, atqve alterius; conseqvens est, *formam dari universalem* (anima hominis rationali semper excepta,) sicut datur materia talis; in principio creatam, immaterialem, neq; dimensionum vinculis astrictam, per totum mundum extensam *entitativè*, (hîc obscure vivens in vegetabilibus effœtis, illîc clarius in crescentibus, illîc sentit in animalibus, illîc minerascit,) licet *non qvantitativè*, rebus qvibuscunqve divisibilibus indivisibiliter præsentem, & in omni generatione, & corruptione, qvæ potius mutationes dici debent, nulla est productio novæ Entitatis, aut destructio propriè sic dicta, &c. *Hactenus Rattray.*

§. 15. *Posteriorem* tuentur *e*) *Franciscus Rueus*, *f*) *Sennertus*, & *g*) *Anselmus Boëtius*, qvi & nosmet habebunt consentientes, ita, ut qvamlibet *Gemmam* habere peculiarem formam, qvâ aliis contradistingvitur, juxtim asseramus. Et hoc ita esse, partim patet è dictis, è dicendis partim. Dantur enim pugnantes *Gemmarum* virtutes, temperamenta, operationes à forma utiq; peculiari profe-

b) Phil. qvadrip. tr. 3. part. 2. qvæst. 4. *c*) Epit. scient. nat. l. 5. c. 4. *d*) Sympath. & Antipath. p. m. 161. 167. 212. *e*) Tract. de gemm. l. 1. p. m. 188. *f*) Epit. scient. nat. l. 5. c. 4. *g*) histor. lapid. & gemm. l. 1. c. 11.

ℓa. Sufficiant ex multis pro exemplo vel *h) Jaspis* solùm, & *lapis Armenius*; qvorum ille de collo suspensus, prope ventriculi orificium, potentèr nauseam cum vomitu sistere; hic verò, & vomitum, & alvum ciere, feruntur. Ecqvis igitur utriqve specificam non inesse formam inde convincet?

Pensum II.
Causas Gemmarum Externas proponit.

EFFICIENS. §. 16. Hactenùs de Internis Causis: Nunc & Externas videamus. Qvas inter omnium prima est *Causa Universalis*, qvam *Deum gloriosum* asserere, pietas omninò jubet. Verùm, cùm hæc nimis remotè sese habeat, nos cum Physicis agere, inqve Physicam Efficientem, statim juvabit inqvirere. Ubi *particularem universali*, qvam *cælum & sidera* nuncupamus, supponimus. Hanc instar principalis exosculantur *Hermes Trismegistus*, *Avicennas*, & *Chaldæi* apud *i) Agricolam*, qvem super hac re audi.

§. 17. *k) Rueus* refert, fuisse Dominam qvandam ex Lüxenburgorum prosapia, qvæ duos Adamantes sibi hæreditarios possederit. Hosce non semel produxisse alios; ut vel hinc stato temporis tractu hos ipsos intuentes, congenerem sibi sobolem eniti, ad unum omnes dixissent. Vim, *pergit*, parentibus forsan à cœlo esse insinuatam, eamq; aërem ambientem in aqvam primitùs, substantiam deinde congruam, postmodùm in Adamantem indurasse, formasse. *Collige hac de re Autorum fidem, & decerne.* Citat insuper idem *Rueus l) Theophrasti* hùc fidem, qvi ipse lapides pariter salutat parentes; ut adeò cœlestem vim, qvantò plus experti fuerint, tantò pertinacius eam retinere dicat.

§. 18. Non ita malè dixerimus eos sentire, qvi etiam cœlestium in sublunarem mundum influentiis, suum tribuere jubent. Rationes enim si spectemus, æqvè urgentes sunt, ac aliorum, qvos sis vide apud *m) Eustachium*, *n) Magirum*, *o) Wendelinum*, & *alios*. Addimus tamen, stellas *indifferentèr*, cumprimis autem Solem calore suo,

---

h) Boët à Boot l.2.c.102. *i)* de ort. & caus. subterr. l.4. c.6. *k)* tract. de gemm l.c.1. *l)* lib. de lapidib. *m)* Phil. qvadrip. tr.1. part. 2. qvæst. 5. *n)* Physiol. Peripat. l.2, c.4. *o)* Contempl. Phys. sect. 3. c.12.

ſuo, influere in *Gemmas*, & *virtualitèr*. Eccur autem *non formaliter*, diſputabunt *p) Cæſius*, & *q) Conimbricenſes*.

§. 19. Dabimus *Gemmis* qvoq; *Cauſam Inſtrumentalem*, qvam *calorem & frigus* dicimus. Videntur autē hæc duo à ſe invicē ſejungi aliqvibus, aliqvibꝰ conjungi. *Seorſim* pro *calore* agunt, qvi ipſum activitate ſua, qva pollet, qvicqvid invenerit materiæ ad urendum aptæ, in lapides convertere ſuſpicantur. Concedunt *Chimici* apud *r) Agricolam*, qvos introducit. Aliud enim eſſe, *ait*, efficere, formare aliud, lapides. Ardorem ignis perpaucos efficere; ſicuti nec ipſe mitior ſubterraneus calor pariat omnes, ſed qvosdam frigus. Pro *frigore*, ſi urgeatur, magis videtur militare idem *s) Agricola*, qvàm *pro calore*: idq; maximè, ubi precioſorum ſingularium Efficientem debet ſiſtere. Sed dixerim ego rem valdè ambiguam. Ideò & frigori *Agricolæ* illudit *t) Sennertus*, eosq; oppidò ſimplices vocat, qvi Adamantes, Cryſtallos, &c. cùm calidiſſimæ etiam regiones eas generent, à *frigore* congelari putant.

§. 20. Rectius, *calorem & frigus* conjungunt *u) Albertus*, & *x) Rueus*; exq; iis, ut ſubſtantiis, *calidum & frigidum* (ſi Elementa formaliter inſint miſtis,) vel *caliditatem & frigiditatem* (ſi non inſint, ſaltimq; virtualiter,) *pro inſtrumentis* habent. Qvorum illud (*calidum*) humidum per terreas partes diducere, digerere, coqvere, &c. hoc verò (*frigidum*) in aqvea ſubſtantia (*Ruei verba ſunt*) terreſtris & ſiccæ materiæ actionem perpeſsâ, conſiſtens, ſua conſtrictione humorem abundantem, ut induret, exprimere, adeoq; partium connexionem facere, valeat.

§. 21. Neq; hæc ſufficere putat ad *Gemmarum* geneſin; ideò in ea invehitur *y) Libavius*: ſi, ait, *calor* duntaxàt miſcet; *frigus* verò coagulat, per accidens tantùm generatio *Gemmarum* fiat oportet. *Formâ* enim, qva vel rarefiunt, & diſgregantur, vel denſantur, & congregantur, *univocè & homogeneè*, ſicubi caruerint; necdum in *Gemmas* faceſſere poterunt.

 §. 21. Qvi-

p) de cœlo l.2.c.3.qv.1. *q)* mineral. l.1.c.5. ſect.4. *r)* de ort. & cauſ. ſubterr. l.4 c.6. & ſeq. *s)* Ibid. cap.12. *t)* Epit. ſcient. nat. l.5.c.4. *u)* mineral. l.1.tr.1.c.5. *x)* tract. de gemm. l.1.c.1. *y)* in not. ad Gaſt. Clav. apolog. Chryſop. & argyrop. ſect.4. text.12.

§. 22. Qvibus ita se habentibus, fuerunt, qvi ultra dictas Elementorum qvalitates, *aliud Efficiens* investigare cœperunt. *Accidentia* enim *esse*, & sine formæ auxilio, substantiæ producendæ haut sufficere. *Indeterminata esse in se*, seqve instar Universalium tantùm habere. Qværendum proin esse, qvo Effectus *formaliter* qveat prodire, & *immediatè*; *subjectum* scilicet tale, qvale per *calorem*, *& frigus*, materiam digerat, coqvat, perficiat; usqvedùm ad certam aliqvam crasin, formæ perqvàm affinem, eam perducat. Et hoc esse *Spiritum lapidificum* z) *Anselmi Boëtii*, *Lapidescentiam* a) *Sennerti*, *vim mineralem* b) *Alberti*. Nobis, si licet, libet eam dicere *gemmificam*. Hanc itaqve juvari (*remotè & dispositivè*) à calore subterraneo domestico, & frigore, astrali simul influxu qvodam, duntaxàt virtuali. Qvæ materiam alterando, digerendo, coqvendo, perficiendo; coagulando demùm, & constipando, in absolutam constare faciunt *Gemmam*; illiqve *Esse suum Specificum* largiuntur.

FINIS. §. 23. Restat *Finis* brevitèr libandus. Qvem vel *Generalem*, qvi universi complementum, & decor; vel *Specialem*, qvi speciatim ad homines sese diffundit, indigitamus. Isqve jam erit; *Primò Politicus*, scilicet, ut *Gemmis* uti liceat, in vestitu, digitis, auribus, diadematibus, annulis, parmis, ephippiis, parietibus, vasis, emblematibus, lecticis, &c. *Secundò*, *Mechanicus*; ut, v. c. Adamas in scobem malleo subtiliter redactus, *Gemmis* sculpendis, cælandis, poliendis, apprimè sit utilis. Norunt pictores ex lapide Armenio, *colorem*, qvem vocant, *Ultramarinum*, *seu Cyaneum*, ut alios ex *Gemmis* colores taceam, non citra elegantiam, elicere. *Tertiò*, *Medicus*; cujus per partes meminisse foret longum, & tantum-non à foro nunc nostro alienum. Dicimus, *Medicinam*, qvam ex *Gemmis* factitant, saturæ esse virtutis, & strenuæ: qvicqvid etiam velint excipiant *Brassavola* in examine simplicium, & *Erastus* in disputatione contra Paracelsum. Adi in hanc rem *Autores Medicos*.

Pen-

z) hist. lap. & gemm. l. 1. c. 8. a) Epit. scient. nat. l. 5. c. 4. b) mineral. l. c. tr. 1. c. 4.

Penſum III.

Patriam, ſeu locum Gemmarum natalem exhibet.

§. 24. Olim erant, qvi accuſarent *Gemmarum* nonnullis in locis naſcendi indocilitatem. Sed curioſorum ardor eas jampridem ab obſcuro vindicavit. Ut ita in omni penè ſolo eas jam naſci dicat c) *Anselmus Boëtius*: hocqve fateri abundè ſatis *Belgas*, qvi in Novæ zemblæ oris olim benè multos Adamantes, qvi ſilicum inſtar globoſi, ad litora adinvenerunt. Teſtari idem *Miſniam*, *Bohemiam*, *Sileſiam*, inibiqve *montium juga*, qvæ à *Gigantibus* vocant, *Gemmarum* feracia. Teſtari etiam *Ægyptum*, d) Theophraſto, *Italiam* e) Plinio, inſinuantibus. f) *Indiam* tamen *Orientalem*, ob cauſas paragrapho ab hoc primo reddendas, nobiliores multò alere.

§. 25. *Indiam* dicunt *Gemmarum* magis fertilem, duplici de cauſa; unâ, qvod ſub Tropicis ſita ſit; indeqve Sole perpetim proximiori fruatur, ejusqve æſtu: alterâ, qvod eô pertingat virtus ſolis longè major, qvàm aliò locorum, & celerior. Sed rationes has, ut frigidas, ridet g) *Boot*: nullibi enim, inqvit, pars poterit dici Orientalis, niſi fuerit in ordine ad alteram, eademqve, in ordine ad ſuos Antipodes, aut vicinos, aut Orientalis, aut Occidentalis, erit. Exempla ex eodem obvia. *Cauſam* proin aſſignat, vel peculiari terræ habitudini, vel ſtellarum ſupra Zenith poſitui. *Non ſtellis*, qvia non tàm *India*, qvàm qvævis ſoli plaga, ob ſolis cotidianum motum, *Gemmas* producere, apta nata eſt. Ergò *peculiari terræ diſpoſitioni*, à Deo Opt. Max. ipſimet conceſſo, accepta erit ferenda cauſa.

§. 26. Gæterum *proprium* Gemmis ſuggerere *locum* videntur, (I.) præter Elementum *Terræ* etiam *Aqva*: qvam tamen *aſſervationis*, *qvàm generationis*, locum dicere mallemus. Nam Auctorum fide conſtat, qvòd ſubindè montium radices alluat aqva, deqve illis lapidifica facilè ramenta abradat, ſecum poſtmodùm

 vectu-

c) de lap. & gemm. l.1.c.12. d) lib. de lapidib. e) hiſt. nat. l.37.c.13. f) Cæſalpin. de metall. l.2. c.3. g) l.1. c.12. de lapid. & gemm.

vectura. Ecqvid igitur inde abſurdi, ſi qvando vel ad litora, vel alicubi, eaipſa reponi, aut, ſi placet, evomi, inibiqve perfectionem ſuam olim ſortiri, loco nativo nihilo minùs *Terrâ* manente, contendamus? (II.) *Et Animalia bruta* qvibusdam *Gemmis* non denegant matricem, ſic v. g. Conchæ *margaritas* fovent; hyſtrix alit *Malacenſem*; Gallus Gallinaceus *Alectorium* ſervat, &c. Eſſe & Araneæ ſuam, ajunt, cujus exiſtentia aliis ambigua videtur.

§. 27. Conſeqvens igitur eſt: proprium Gemmarum natalem eſſe *Terram*, communem omnium matricem, habilem, qvæ in venis, & ſaxorum commiſſuris, eas, qvaſi nodos, (*ſic ait h) Agricola*) aut verrucas, ipſismet adhærentes, blando fotu alat, ſuomet tempore maturas enixura. Inveniri autem, pergimus, utplurimùm in arenis, vel montium, vel litorum; aut cautibus extuberare, ut Cryſtalli; aut ſuâ ſponte nobis obviam venire, &c. *Conſule i) eundem*.

ΤΜΗΜΑ III. ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΟΝ.

§. 1. Inter *affectiones Gemmarum* familiam ducit *Color*, cujus principium materiale varios ſolicitat variè. Videas, k) qvi ad ſpiritus metallicos, & mineralia, properant. Et ne abſurditatis poſtulentur, ajunt, mineralia varios colores potentiâ continere, qvi, à movente qvodam, traducuntur in actum. Qvomodo hoc ulterius probent, dabit *l) Boëtius à Boot*. Nonnulli in Sal Ammoniacum, puta ſpiritale, vivificum, naturale, primumqve movens (ſic vocant id ipſum Chimici) has partes devolvunt. Alii exactam Elementorum temperiem, ut *m) Scaliger*, & *n) Magirus*, &c. qvalitatum primarum exactam craſin Alii, ut *o) Albertus*, *p) Sennertus*, *q) Euſtachius à S. Paulo*, &c. Qvidam diverſam lucis, & umbræ temperaturam, introducunt. Ex ſulfure multi ex *r) Chimicis* derivant, & propius videntur ad ſcopum vergere. Nos cum *s)*

Anſelmo

---

h) de nat. foſſil. l. 6. c. 2. *i*) Agric. loc. cit. k) Alſted. Phyſ. Chem. c. 14. *l*) de lap. & gemm. l. 1. c. 15. *m*) Exerc. 325. *n*) Phyſiol. Perip. l. 6. c. 7. *o*) meteor. l. 3. tr. 4. c. 9. *p*) Epit. ſcient. nat. l. 5. c. 4. *q*) Phil. qvadrip. part. 3. tr. 3, qv. 6. *r*) Faber myroth. ſpagyr. l. 2. c. 9. *s*) de lap. & gemm. l. 1. c. 15.

Anselmo Boëtio colores *Deo* Archetypo acceptos ferimus: ita, ut vehiculi velut partes agere sal Ammoniacum, & sulfuris momentum, dicamus; qvæ spiritui lapidifico, qvi, mediante primarum qvalitatum temperie, certo tempore, *colores* in gemmis producit, simul serviunt. Singulas colorum classes examussim lustrat *t) Rueus*, eorundemq; in qvalibet gemmarum specie, varietates, *u) Boëtius à Boot.*

§. 2. A latere huic est *Pelluciditas*. Qvam intellige *interminatam*, ad differentiam *terminatæ*, qvam hîc non vacat attendere. Unde autem illa? Communiter *ab aqva* valdè defecata derivabunt. An autem rectè, habet, qvod ambigat *x) Boot.* Si, inqvit, diaphanitas ab Elemento *Aqvæ* est; eccur non magis ab aëre, vel igni, utrinqve insigniter pellucidis? Deinde, si *Gemmæ* pelluciditatem debent aqvæ, qvæsò, cuinam debebunt vitra, & lapis specularis, aqvæ hactenùs nescia, interim saturè translucida?

§. 3. Melius illi, qvi causam pelluciditatis asserunt, accuratam in minima terræ analysin, continuitatemqve partium talem, qvalem corpus, diaphanitati natum, poscit. Eam autem juvari à sale, ad puritatem benè sublimato, qvod aqva dilutum, terram velut in atomos suâ acredine secat, adeoq; pellucidam reddere valet.

§. 4. *Odoris* sensum, & gratiam inire *Gemmas*, mihi communicat *y) Agricola.* Ut inde mirari subeat, qvod *z) Aristoteles*, *a) Sennertus*, & *b) Magirus*, fortasse ob *saporis* carentiam, eis denegaverint. Ubi tamen cum *c) Tympleró* veniam illis statim parabimus, si placitum suum *secundùm qvid* intellectum velint hi ipsi *Auctores*. Stat ideò sententia, non deesse, qvæ odorem spargunt; licet pro diversitate materiæ, modò amabilis ille sit, ut *d) Aromatytes Arabica*, qvæ myrrham, & *Geodes Misnica*, qvæ violam, redolent; modò teter, qvippè qvi fragilibus, & qvæ ignem facilè sustinent, solennis dicitur *e) Theophrasto.*

§. 5. Et *Saporem*, ob arctum, prout modò diximus, cum *odore*

t) tr. de gemm. *u)* de lap. & gemm. l. 1. c. 13. *x)* ibid. c. 14. *y)* de nat. foss. l. 4. c. 5. *z)* de sens. & sensil. c. 5. *a)* Epit. scient. nat. l. 7. c. 4. *b)* Phys. Perip. l. 6. c. 9. *c)* Phil. nat. part. 1. c. 11. qv. 5 probl. 3. *d)* Agricol. de nat. fossil. l. 4. c. 16. *e)* lib. de lapidib.

odore vinculum, *Gemmis* demere cœperunt. Rectius *f*) *Agricola*, ab ortu lapides regerere saporem ejus succi, qvam combiberint, existimat. Qvid? Sal anatome spagyricâ ex omnibus, vel combustis etiam, labore improbo, posse elici, in confesso est. Jam autem sal primum esse sapidum, primumq; gustabile, qvem fugit? Adi *g*) *Alstedium*, & alios, atq; experire.

§. 6. *Pondus* excipit saporem, & *gravitas*, qvâ *Gemmæ gemmas* anteeunt. Idipsum autem cum *h*) *Boëtio à Boot* placet assignare materiæ terrestris, & aqvosæ, vel compositioni, vel substantiæ. *i*) Materiam enim apprimè unitam, & spissam, inseqvitur gravitas. Deinde, qvæ *sole* gaudent copioso, utiq; ponderosiores erunt cæteris. De cætero, qvæ plurimum *k*) *Mercurii* habent, vel exhalationes metallicas agnoscunt pro materia, gravitate omninò pollebunt. Argumento, opinor, esse, vel solas factitias, qvæ ob plumbi, & *Mercurii*, qvâ constant, copiam, pondere prævalere, oculorum fide identidem experimur.

§. 7. *Liqvefactionem* in *Gemmis* ostendere, non cuivis obvium. *l*) *Albertus* proprium lapidis esse igni non liqvescere, olim contendit. Cui dicam impingit *m*) *Agricola*, idqve duplici facit ratione, unâ *Albertum* refutando, alterâ suam mentem propalando. Qvantum ad illud, *ait*, si aliqvi lapides igni liqvescant, aliqvi non item, non liqvefieri non est proprium lapidis. Si enim esset proprium, tùm hi lapides qvi liqvescunt, non essent lapides, sed media, ex ipsius hypothesi. Qvantum ad hoc, Gemmas, *pergit*, pellucidas igni liqvefieri, licet tardius, hautq; sine pertinaciori ignis examine. *n*) *Theophrastus* distingvere jubet inter metallicas, spongiosas, inqve Sole siccatas, & inter compactiores. Illis tribuit fluorem, hisce non item. Cæterùm solvi *Gemmas* beneficio *menstruorum*, ut vocant, efficacium, sciunt *Chimici*.

§. 8. *Sculpturam* admittere *Gemmas*, licet non omnes, & Græcis fuit olim notum. Hi ipsi enim eas affabrè sculptas auro adaptârunt, adqve signandum gestârunt digitis, sicut insinuat

Cl. Sal-

---

f) de ort. & caus. subt. l. 4. c. 14. *g*) Physic. Chem. c. 7. p. m. 195. *h*) hist. lap. & gemm. l. 1. c. 17. *i*) Agric. de ort. & caus. subt. l. 4. c. 16. *k*) Paracelf. l. 4. c. 13. Philosoph. de Element. Aqvæ. *l*) l. 3. mineral. tract. 1. c. 3. *m*) de nat. foss. l. 1. c. 8. & 10. *n*) lib. de lapid.

Cl. o) *Salmasius.* Habent tamen hoc discriminis; qvod qvædam eludant limam, & ferrum, ut *Adamas*, qvem proprius format pulvis; qvædam freqventi smiridis tantùm fricatu, ut *specularis*, polituram subeant. Lapides serrâ sectos in Regia structura *Salomonis* dabit p) sacer codex: & instrumenta Gemmis sculpendis apta, laudatus q) *Boot.*

§. 9. Paucas deniq; *ustionem* ferre, r) *Theophrastus* auctor est. Excipe tamen metallicas, scissiles, & spongiosas. In causa putamus esse, principia insigniter pura, qvæq; minus habent Elementorum; exactam pariter partium unionem, qvæ ignis coitu eas adulterari vetat, & corrumpi.

§. 10. Ex dictis hactenus talem nunc elocamus definitionem: *Gemmæ sunt corpora naturalia perfectè mixta-inanimata, ex fumo magis salino, & sulfureo, virtute astrali, mediante subterraneo calore, elicito, viq; lapidifica, mediante frigore, compacto, orta, pellucida, dura, difficulter liqvabilia.* Aliorum definitiones, si velit, adeat, & examinet curiosus Lector.

ΤΜΗΜΑ IV. ΕΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟΝ.

§. 1. Deferimur tandem, per rerum ordinem, ad *Gemmarum species*, de qvarum absoluto numero inter omnes æqvè non convenit hactenùs. Accuratiores qvi videri amant, vix ultra duodecim nobiliores numerant. s) *Sennertus* octo supra decem recenset, totidem citra unam t) *Agricola.* u) *Anselmus Boëtius* triginta propemodùm vocabulo gemmarum indigitat. Omnium non examinabimus de numero sententias. Gemmas per Alphabeti ductum subministrabunt x) *Plinius*, & y) *Albertus*; qvorum illius bona pars inter pretiosas esse ægrè merebitur.

§. 2. Nosmet, missis hisce, ut incertæ hactenùs fidei, numeris, *Gemmas* dispescimus, *Primò, in diaphanas ex toto*, easq; (1.) *aqveas*, ut sunt Adamas verus & adulterinus. (2.) *Candicantem*, cujusmodi est

C

o) not. in Solin. p. 98. p) lib. 1. Reg. c. 7. v. 9. q) de lap. & gemm. l. 1. c. 24. r) lib. de lapid. s) Epit. scient. nat. l. 5. c. 4. t) de nat. foss. l. 6. c. 30. u) de lap. & gemm. l. 1. c. 1. & seqq. x) hist. nat. 37. c. 10. y) l. 5. mineral. tr. 2. c. 1. & seqq.

di est lapis Bononiensis, seu Litheosphorus. (3.) *Cæruleam*, ut Sapphirus (4.) *Flavas*, qvales Chrysolithus veterum, Topasius recentiorum, & Xanthos. (5.) *Nigricantem*, ut Morion Indica. (6.) *Purpureas*, c. g. Amethystus, & Hyacinthus Plinii. (7.) *Rubentes*, ut, Rubinus, Hyacinthus, Carbunculus, Sardonyx. (8.) *Virides*; cujusmodi sunt Smaragdus, Berillus, Topasius antiqvorum, qvibus addimus Prasium. (9.) *Versicolores*, ut Pæderos, & Opalus. *Secundò, in diaphanas ex parte tantùm*: qvales sunt Sardius, Chalcedonius, Achates, Heliotropius, Jaspis, Onyx, &c. Qvibus *tertio* loco, ex usu vocis magis populari qvàm philosophico, si placet, adde qvæ adhuc in deliciis habentur, *opacas nobiles*, easq; (1) *ex viridi albo cæruleas*, ut Turcois, lapis Armenius. (2) *Sapphirinam*, ut lapis Lazuli, seu Cyanus. (3) *Cineritiam*, cujusmodi Asteria, seu Astroites. Et (4) *malvæ instar viridem*, ut molochites. Plura qvi volet, eum ad z) *Cl. Jonstonum*, & a) *Anselmum Boëtium*, amicè amandabimus.

§. 3. Atqve hîc sunto limites. Singula enim, qvæ de *speciebus* agi possent, sigillatim reqvirunt lucernam. Ut adeò temporis spacio exclusi, jubeamur nostræ Exercitationi, cum DEO benigno, *Lectorisq;* benivolentia, subscribere

Tantum.

z) notit. regn. min. tit. 2. artic. 1. a) de lap. & gemm. l. 2. c. 1. & seqq.

COROLLARIA.

1. *Sine experimentis egit* Plinius; *cùm Adamantem solo hirci sangvine calente, & recente, emolliri voluit.*
2. *Plantis non competit sexus.*
3. *Non datur temperamentum ad pondus*, rigorosè *loqvendo.*
4. *Tarantularum ictus ope concentûs musici sanatur.*
5. *Voluntas non potest cogi.*

Ut spacium chartæ expleatur,

Visum est de Topazio gemmâ locum Ambrosii insignem, Rueo, Encelio, Ans. Boetio de Boot, Joanni de Laet, aliis gemmariæ rei scriptoribus intactum, adjungere. Serm. 16. in Psalm. CXVIII.

Nunc

Nunc de Topazio lapide exprimamus historiam. De qvo invenimus scriptum in historiâ Xenocratis (1.), qvi scripsit qvasi lithos nomon (2.), nasci eum vel inveniri circà Thebaidis civitatem Alabastrum (3.), vel Topazion, ut aliqvi putant, unde & nominatus est ab eo loco, in qvo gignitur. Sunt autem qvi putaverunt, insulam nuncupari Topazion, ad qvam compulsos Troglodytas ortâ subitâ commotione maritimâ, qvod navium usum non haberent, revertinegviviſſe. Deinde plurimo immorantes tempore in insulâ invenisse lapidem, & delectatos colore ejus repetisse domum, & Arabibus negotiatoribus advenientibus vendidisse: ab illis emisse Philonem (4.), & ad matrem Ptolemæi secundi (5.), cui nomen erat Berenice, ab ipso esse perlatum: illam autem, qvamvis regalibus ornamentis abundaret, suprà modum tamen colorem ejus obstupefactam elaborasse, ut diutius species tàm pretiosi lapidis non lateret, ideoq; studio ejus qvæsitum lapidem in usûs freqventiores venisse. Diximus, qvomodo innotuerit topazion lapis, nunc expressiùs de ejus qvalitate dicamus. Duorum colorum est in hoc lapide κρᾶσις, h. e. qvædam temperata permixtio: πρασοειδ[illegible], & chrysopa, &c. Qvid autem obstat, qvò minus & hinc argumentum præbeamus amicè nobiscum colloqvi volentibus?

(1.) Qvis fuit iste *Xenocrates*? Laertius præter Chalcedonium illum Platonis auditorem alios *qvinq;* commemorat. Qvorum *primus* Xenocrates *ὁ τακτικὸς: secundus* Chalcedonio isti Philosopho cognatus, Arsinoeticæ orationis auctor, ab Ambr. Camald. Laërtii interprete malè confusus cum priore. Suidas, Pindarus, Plinius, Artemidorus, Galenus fortasse *plures* suppeditabunt hujus nominis viros. E qvibus pænè indubium nobis videtur, hunc Ambrosii Xenocratem fuisse *Ephesium* illum, qvem Vossius *de Histor. Græc. p.m. 483.* Neronis & Vespasiani ætate vixisse confirmat. Nam & hunc de lapidib. ac gemmis scripsisse facilis est è Plinio conjectura: & in eundem optimè qvadrent de Topazio verba Plinii lib. XXXVIII. c.8. *Recentissimi authores & circà Thebaidis Alabastrum oppidum nasci dicunt.* Utiqve hanc ipsam sententiam disertè Xenocrati tribuit Ambrosius.

(2.) Qvid est *qvasi lithos nomon*? Indicare voluit Ambrosius, Xenocratem scripsisse περὶ λίθων. Tale qvid mendoso aliàs textui reddendum.

(3.) Hinc

(3.) Hinc medicinam speramus loco *Epiphanii* libell. de XII. gemmis: *γίνεται δὲ ἐν τοπάζῃ πόλει τῆς Ἰνδίας, ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ποτὲ λίθους λατομούντων, ἐν καρδίᾳ ἑτέρου λίθου: ὃν οἱ λατομήσαντες θεασάμενοι φαιδρὸν, καὶ ἀποδείξαντες ἀλάβαστρόν τισιν, ἀπέδοντο ὀλίγου τιμήματος.* Viderunt subesse mendam Gesnerus, &, qvisqvis fuit Interpres Jolas Hierotarantinus. Et hic qvidem ad marginem annotavit: *fortè: ὡς ἀλάβαστρον: vel θηβαίοις τισίν.* Atq; ita planè vertit: *Thebanis qvibusdam ostendissent.* Seqvitur enim: *Θηβαῖοι δὲ προσήνεγκαν τῇ κατ' ἐκεῖνον καιρὸν βασιλίσσῃ.* Sed legendum: *ἀποδείξαντες ἀλαβαστρεῦσιν*, vel *ἀλαβαστρεῦσί τισιν.*

(4.) Pro *Philone Philemonem* nominat Plinius. Utra lectio melior?

(5.) Hinc Plinium corrige, apud qvem pro Ptolemæo *secundo* est Ptolemæus *seqvens.*

(6.) Viciſſim è Plinio textum Ambrosii emenda, & pro *chrysopa*, lege *chrysopteros*: aut potiùs apud utrumqve *chrysopteris.* Qvam emendationem profitemur Rueo nos debere *lib. II. de gemm. c. 9. & 10.* ut enim Chrysoprasus à *πράσον* porrum: sic chrysopteris à *πτερὶς*, filix, cujus viror dilutior qvàm porri. Salmasius *chrysopetron* legendum existimat teste Jo. de Laet *lib. I. de gemm. c. 11. p. 48.* Sed eum hîc non audimus.

QVid erutū tanto labore demersus
Ex fonte nudæ veritatis ivisti?
Qvid liberabit, qvæso, Proteiformis
Paulùm remotiore pro tribunali
Physis profundè docta vox ab affictis
Virtutibus (nec enim potest eas ferre
Natura, veris mavolens coruscare)
Gemmans Amicûm Gemma Principum? Gemmas.
Qvas ergò? num qvas summitas reviscens
Protrudit Arborum; benignior tellus
An qvas dat Indicis? utrasq; producis
Hodiè, velut mihi videtur, in lucem.
Qvot verba de gemmis, tot ingeni gemmas
Hîc exseris, tot optimas futurorum
Spes fructuum Nisso, Tuis, Patronisq;
Qvam Frisiorum terra literis culto
Orbi dedit, referas, Deus duit! Gemmam.

Gratulabundus mellitiſſimo Dn. Contubernali & Conterraneo precatur

Georgius Aſmannus L. S., LL. Stud.

F I N I S.

